

8.

NYUGDÍJRENDSZER, NYUGDÍJBA VONULÁS

Monostori Judit

FŐBB MEGÁLLAPÍTÁSOK

- Magyarországon 2009 legelején a nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma 3 millió 31 ezer fő volt. A nyugdíjasok legnagyobb csoportját a korhatárt betöltött öregségi nyugdíjasok tették ki, számuk elérte az 1423 ezret. A korhatár alatti öregségi nyugdíjasok 308 ezren voltak. Rokkantsági nyugdíjakban^F 779 ezren részesültek, akiknek több mint fele (54 százalék) még nem érte el a reá vonatkozó időskori nyugdíjkorhatárt.
- Az időbeli változásokat tekintve elmondhatjuk, hogy az elmúlt 20 évben lényegesen növekedett azoknak a száma, akik valamilyen nyugdíjban vagy nyugdíjszerű ellátásban részesültek. Az ellátotti szám növekedése nem volt egyenletes. A támogatottak száma 1999-ben volt a legmagasabb, azóta lassú csökkenés, majd stagnálás figyelhető meg.
- A 20 évvel ezelőtti állapothoz képest ma a nyugdíjasoknak nagyobb részét teszik ki a korhatár alattiak. A nyugdíjba vonulás időzítését és mikéntjét a munkaerő-piaci helyzet, az egyének egészségi állapota, az aktuális nyugdíjkorhatár és még számos egyéb körülmény is befolyásolja.
- 2008-ban a nyugdíjkiadások a hazai GDP megközelítőleg 12 százalékát tették ki, ez 3062,6 milliárd Ft-ot jelentett. Az egy ellátottra jutó átlagos ellátás 69 600 Ft volt, az adott évre jellemző átlagos nettó kereset 69 százaléka. Ez európai viszonylatban és a korábbi magyarországi gyakorlathoz képest is magasnak tekinthető.
- A legmagasabb összegű juttatások az öregségi és az öregségi jellegű nyugdíjak voltak. A korhatárt betöltött öregségi nyugdíjak átlagos összege 2008-ban 79 ezer Ft, a korhatár alattié 98 ezer Ft volt. A rokkantsági nyugdíjak átlaga a korhatár alattiak körében 59 ezer, a korhatár felettiéket pedig 72 ezer Ft-ot tett ki 2008-ban. A hozzátartozói ellátások és a nyugdíjjáradékok ennél lényegesen alacsonyabbak.
- A nyugdíjasok körén belül megfigyelhető jövedelemegyenlőtlenség mérsékeltebb, mint az aktívak körében. Az egyenlőtlenség részben abból fakad, hogy a különböző ellátások törvényileg szabályozott módon eltérő nagyságú összeget jelentenek, másrészt abból, hogy a legtöbb ellátás színvonal a függ a nyugdíjazás előtti munkaerő-piaci pályafutástól, ez pedig egyéni különbségeket mutat. A magyar nyugdíjrendszer sajátos vonása, hogy a nyugdíjak erőteljesen függenek a nyugdíjba vonulás naptári évétől is. A nyugdíjasok körében az országos átlagnál alacsonyabb a jövedelmi szegénységben élők aránya. 2006-ban a nyugdíjasok 8 százaléka élt a szegénységi küszöb alatt, míg az ország teljes népességét tekintve minden tizedik ember.
- Az időskorú népesség jellemző nyugdíjba vonulási életkora alacsonyabb, mint az éppen aktuális nyugdíjkorhatár. Ennek a munkaerő-piaci helyzettel, az egészségi állapottal és a lakosság hozzáállásával összefüggő okai vannak.

NYUGDÍJBAVONULÁS ÉS A NYUGDÍJRENDSZER

Magyarországon és az európai országok többségében az utóbbi évtizedek egyik súlyos gondja a nyugdíjrendszer fenntarthatósága. Az Unió országainak többségére jellemző társadalmi öregedés, valamint a munkaerő-piaci problémák súlyos terhet róhatnak az ellátórendszerre, azon belül a nyugdíjrendszerre. Magyarországon 2009 elején 3 millió 31 ezren részesültek nyugdíjban, járadékban vagy rendszeres nyugdíjszerű ellátásban. Ez a népességnek 30 százalékát tette ki. A nyugellátásban részesülők többsége, mintegy háromnegyede öregségi vagy öregségi jellegű nyugdíjat kapott, közülük 308 ezer a korhatár alatti öregségi nyugdíjasok száma (ONYF, 2009).

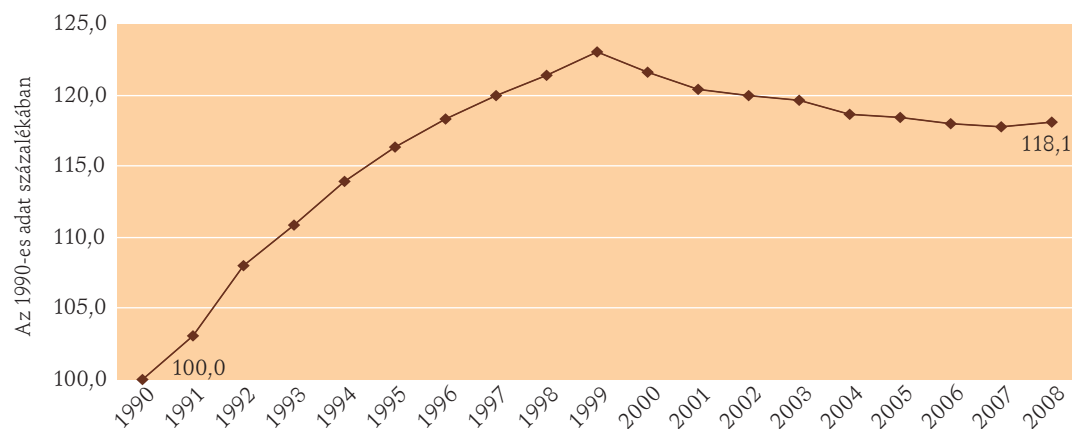
A nyugdíjban és a nyugdíjszerű ellátásban részesülők számát nem csupán az időskorúak létszáma, vagy a munkaerőpiac állapota befolyásolja, hanem az a jogszabályi háttér is, amely a nyugdíjjogosultságot szabályozza, valamint azok a lakossági attitűdök, amelyek a nyugdíjba vonulás

időzítésére hatnak. Fontos szerepe van továbbá az egészségi állapotnak, mivel az alapvetően befolyásolja a munkaerőpiacon való boldogulást. Az egészségi állapot romlása kiemelkedően fontos oka a nyugdíjrendszerbe történő belépésnek. Az alábbiakban ennek bemutatására is sor kerül.

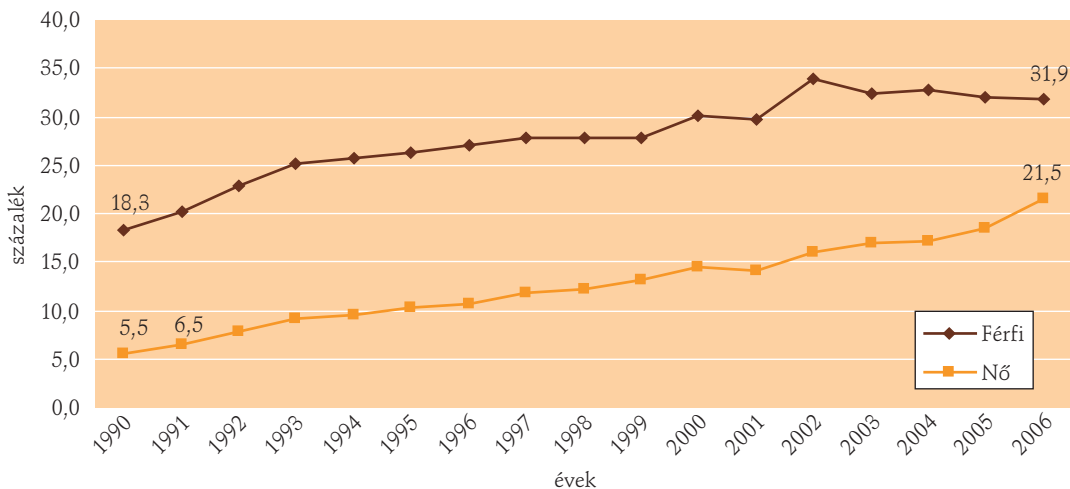
A NYUGDÍJASOK SZÁMA

A nyugdíjasok száma a rendszerváltozást követő 20 esztendőben több mint félmillióval nőtt. Míg 1990-ben 2 millió 520 ezren részesültek valamilyen nyugdíjban, addig 2009 elejére az ellátottak száma 3 millió 31 ezerre emelkedett. A nyugdíjasok száma a rendszerváltozás utáni dinamikus növekedés következtében 1999-ben érte el a csúcspontját, amikor 3 184 ezren kaptak ellátást. Ezután lassú csökkenés, majd stagnálás figyelhető meg (1. ábra). Az 1990 és 1999 közötti dinamikus növekedés alapvetően munkaerő-piaci okokkal magyarázható. A gazdasági válság sokak számára a munkahely elvesztését, a munkaerőpiac hosszabb-rövidebb ideig tar-

1. ábra. A nyugdíjban és a nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma, 1990–2008
(1990 = 100)

2. ábra. A korhatár alatti nyugdíjasok aránya a nyugdíjasok körében, 1990–2006

Forrás: KSH Munkaerő-mérlegek alapján. Saját számítás.

tó elhagyását jelentette. A bizonytalanság különösen érzékenyen érintette az idősödő korosztályokat, akik szinte menekültek a nyugdíjrendszer felé. Ezt segítette, hogy az 1990-es évek első felében számos olyan nyugdíjformát (előnyugdíj, korengedményes nyugdíj) vezettek be, amely az idősödő korosztályok munkaerőpiaci kilépésének megkönnyítését célozta. Ezeket az 1990-es évek végére megszüntették így a nyugdíjba vonulás csatornáit jelentősen beszűkültek.

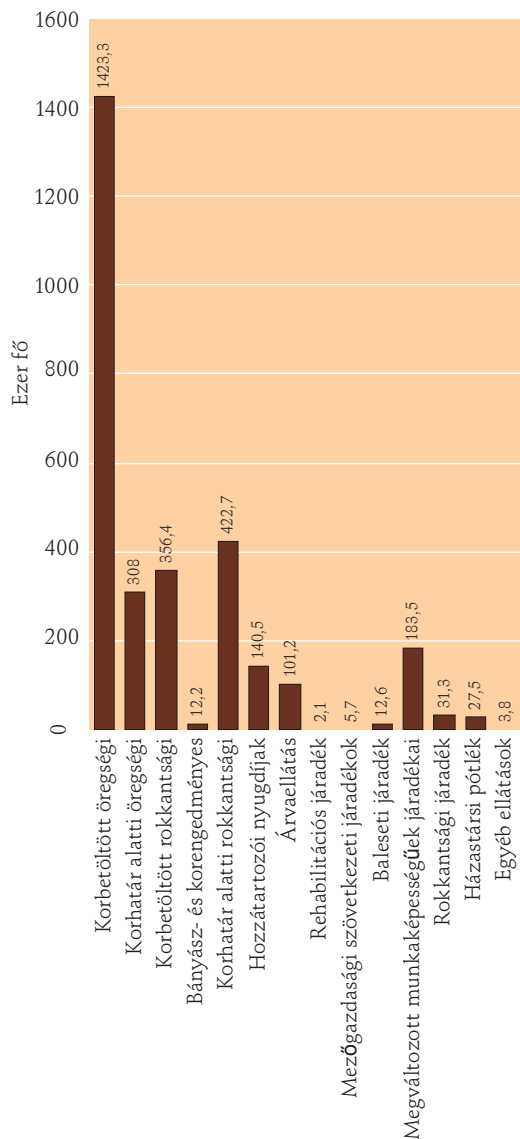
A nyugdíjban részesülők számának dinamikus bővülése azonban nemcsak ezért torpant meg az 1990-es évek végén. Fordulópontot jelentett, hogy 1998-ban megkezdődött a nyugdíjkorhatár emelése. A korhatár emelése 1998 és 2009 között zajlott, úgy, hogy minden érintett születési évjáratra, férfiakra és nőkre külön-külön meghatározták a reájuk érvényes időskori nyugdíjkorhatárt. A tízéves periódus alatt a nők nyugdíjkorhatára 55 évről 62 évre, a férfiaké 60 évről 62 évre emelkedett. A nyugdíjkorhatár emelése tehát a nőket erőteljesebben érintette.

Ugyanakkor a korhatár emelésének dinamikáját nem követte a nyugdíjba vonulás jellemző életkorának hasonlóan dinamikus növekedése. A korhatár emelésével párhuzamosan bevezették ugyanis az előrehozott nyugdíj intézményét: a korhatáremelésben érintett korosztályok – megfelelő szolgálati idő megszerzése után – a reájuk vonatkozó korhatár elérése előtt is nyugdíjba vonulhattak. Ez lassította az idősebbek aktív rátájának növekedését, a nyugdíjba vonulás jellemző életkorának kitolódását, átrendeződött tehát a korhatár alatti és a korhatár feletti nyugdíjasok aránya (2. ábra), különösen a nők körében.

A NYUGDÍJASOK ÖSSZETÉTELE AZ ELLÁTÁS TÍPUSA SZERINT

A nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők legnagyobb csoportját azok teszik ki, akik betöltötték a korhatárt és öregségi nyugdíjban részesülnek. Számuk 2009 elején meghaladta az 1 millió 423 ezret. Emel-

3. ábra. A nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma, 2009. január (ezer fő)

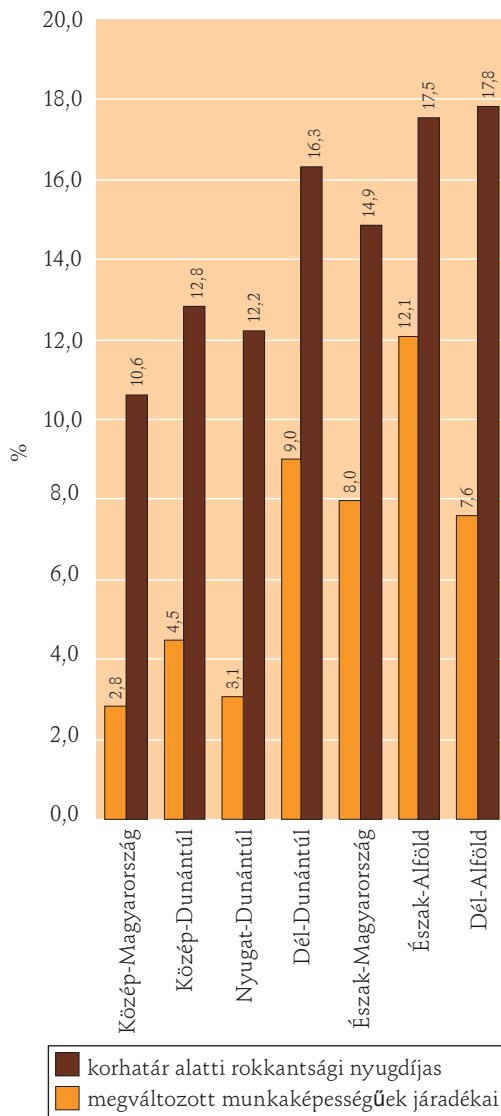
Forrás: ONYF (2009).

lett a korhatár alatti öregségi nyugdíjasok, illetve a rokkantsági nyugdíjban részesülők képezik a nyugdíjasok legnépesebb csoportjait (3. ábra). A rokkantsági nyugdíjasok 54 százaléka (szám szerint 423 ezer fő) még nem érte el a nyugdíjkorhatárt, míg a töb-

biek (356 ezer fő) már elérték ugyan, de ezt megelőzően rokkantsági nyugdíjasként léptek be a nyugdíjrendszerbe.

Mint említettük, a nyugdíjasok száma nemcsak attól függ, hogy mekkora az idősebb korosztály létszáma, hanem attól is,

4. ábra. Néhány kiemelt ellátási formában részesülők aránya az összes nyugdíjas között, 2009 január

Forrás: ONYF (2009).

hogyan milyen az e körbe tartozók munkaerő-piaci helyzete. Egyes munkakörökben a korhatár alatti nyugdíjasok magas aránya, és a területi különbségek arra hívják fel a figyelmet, hogy az idősebbek foglalkoztatásának bővítése a nyugdíjrendszer fenntarthatósága szempontjából kulcskérdés. A nyugdíjasok összetételének regionális különbségei azt jelzik, hogy minél elmaradottabb, minél súlyosabb munkaerő-piaci problémákkal küzd egy régió, annál magasabb a korhatár alatti rokkantsági nyugdíjasok, illetve a megváltozott munkaképességűek járadékában^F részesülők aránya (4. ábra). Ezek az ellátások csak részben függenek össze a megromlott egészségi állapottal. Az érintettek jelentős részénél az egészségi állapottal szorosan összefonódva jelenik meg a munkaerőpiac befogadóképességének problémája.

NYUGDÍJKIADÁSOK, A NYUGDÍJ JÖVEDELMEK

Magyarországon a nyugdíjkiadások 2008-ban a GDP-nek megközelítőleg 12 százalékát (3062,6 milliárd Ft) tették ki. Az egy ellátottra jutó átlagos ellátás 69 600 Ft volt, amely az adott évre jellemző nettó keresetek átlagának a 69 százaléka. A különböző ellátások összege között jelentős különbségek voltak. A legmagasabb az öregségi és az öregségi jellegű nyugdíj összege. A korhatárt betöltött öregségi nyugdíj átlagos összege 2008-ban 79 ezer Ft, a korhatár alattié 98 ezer Ft volt. A rokkantsági nyugdíjban részesülők átlagos ellátása ennél alacsonyabb: korhatár feletti rokkantsági nyugdíj átlaga 72 ezer, a korhatár alatti 59 ezer Ft-ot tett ki. A hozzátartozói nyugdíjak^F, illetve a járadékok még ezeknél az összegeknél is alacsonyabbak.

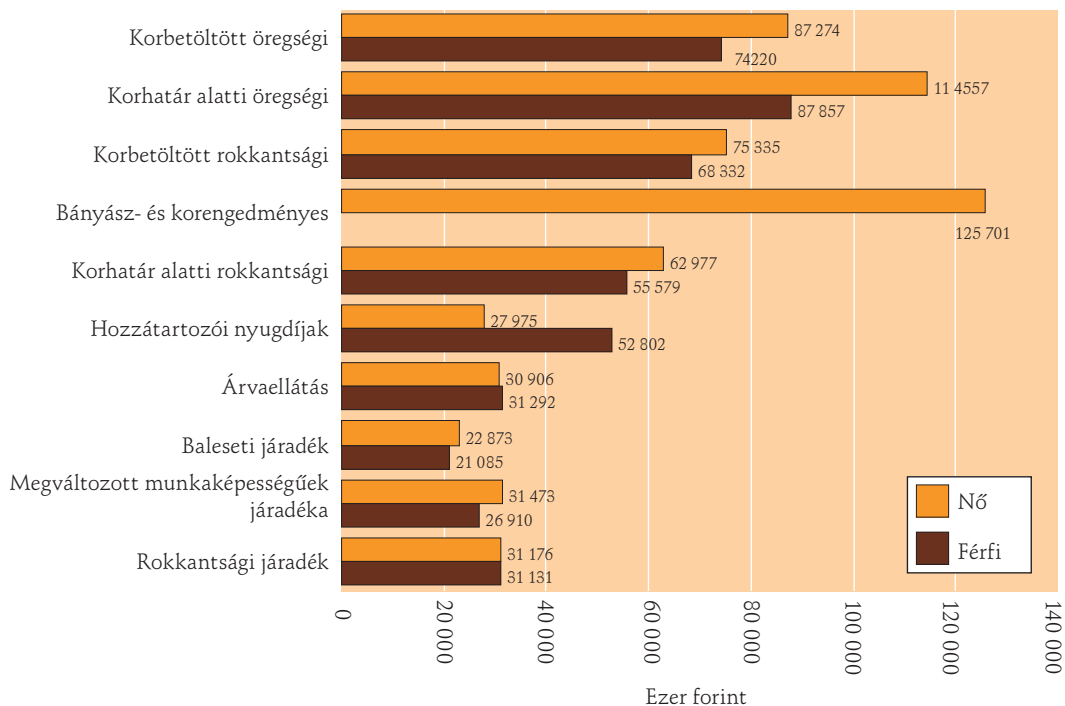
AGGREGÁLT HELYETTESÍTÉSI RÁTA AZ EURÓPAI UNIÓ TAGORSZÁGAIBAN, 2007

Az Európai Unió fenntartható nyugdíjrendszerre vonatkozó társadalompolitikai célkitűzéseinek előrehaladását jelzik az egységes módszertan szerint kialakított indikátorok. Ezen indikátorok egyike az aggregált helyettesítési ráta, amely a 65 és 74 év közötti nyugdíjasok medián nyugdíjának és az 50–59 év közöttiek medián keresetének hányadosa.

	Összesen	Férfi	Nő
EU-25	0,49	0,52	0,49
EU-15	0,48	0,51	0,48
Belgium	0,44	0,46	0,45
Csehország	0,51	0,51	0,56
Dánia	0,39	0,38	0,43
Németország	0,45	0,47	0,48
Észtország	0,47	0,40	0,57
Írország	0,47	0,41	0,53
Cörögország	0,40	0,46	0,42
Spanyolország	0,47	0,52	0,48
Franciaország	0,61	0,61	0,54
Olaszország	0,49	0,56	0,37
Ciprus	0,29	0,34	0,34
Lettország	0,38	0,33	0,43
Litvánia	0,40	0,38	0,44
Luxembourg	0,61	0,59	0,58
Magyarország	0,58	0,60	0,57
Málta	0,50	0,52	0,48
Hollandia	0,42	0,49	0,54
Ausztria	0,61	0,62	0,68
Lengyelország	0,58	0,64	0,57
Portugália	0,47	0,50	0,48
Szlovénia	0,44	0,51	0,39
Szlovákia	0,54	0,53	0,57
Finnország	0,46	0,46	0,48
Svédország	0,61	0,63	0,54
Nagy-Britannia	0,41	0,42	0,44
Izland	0,43	0,43	0,47
Norvégia	0,49	0,54	0,42

Forrás: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/tgm/table.do?tab=table&init=1&language=en&pcode=tsdde310&plugin=1>

5. ábra. A nyugellátások fontosabb formáinak havi átlagos összege, 2008 (ezer forint)

* A 13. havi nyugdíjjal együtt.

Forrás: ONYF (2009).

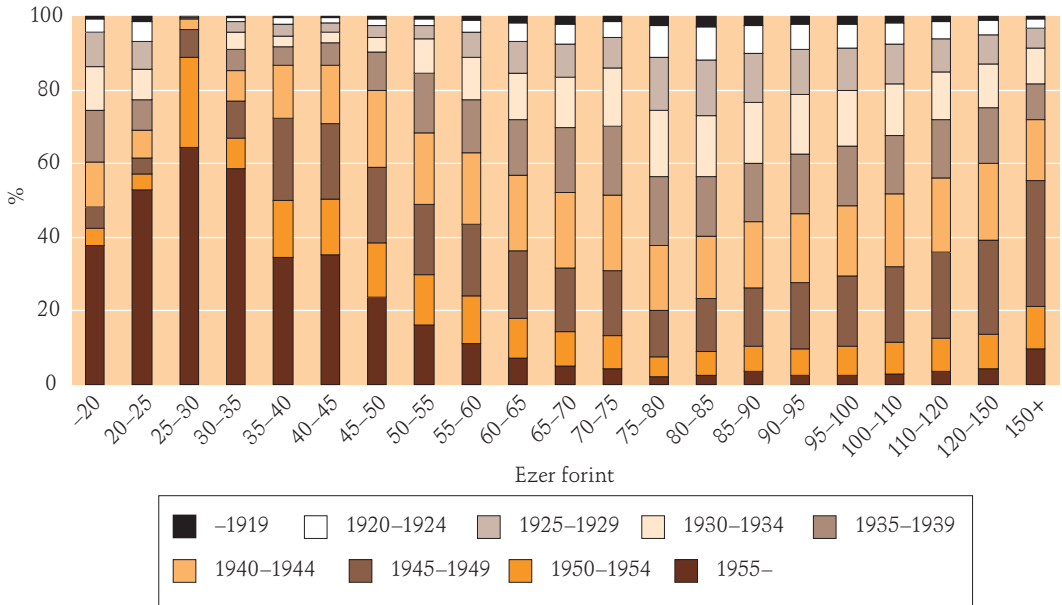
A férfiak és a nők nyugellátásának összege eltér egymástól, a nők átlagos nyugdíja a férfiakénak mindössze 86 százalékát teszi ki. A nők nyugellátása leginkább az öregségi nyugdíjak esetében marad el a férfiakétól. A hozzá tartozói nyugdíjak összege viszont a nők körében magasabb (5. ábra).

A nyugdíjrendszeren belül nemcsak nemek, hanem születési évjáratok (kohorszok) szerint is jelentős a különbségek vannak. Ez azzal függ össze, hogy a nyugdíjak többségének összegét a nyugdíjba vonuláskor beszámításra került keresetek határozzák meg, és ezek születési évjáratonként különböznek. Ugyanakkor a mindenkori nyugdíjösszegeket és ezek egyenlőtlenségeit a

jogszabályok is befolyásolják, amelyek a kohorszok közötti egyenlőtlenségekre is hatással vannak.

A legalacsonyabb összegű nyugdíjat a legfiatalabb nyugdíjassá válók kapják, mivel többségük rokkantsági nyugdíjasként, árvaellátást vagy nyugdíj járadékot igénybe véve kerül a nyugdíjrendszer ellátottjai közé, s ezek az ellátások viszonylag alacsony színvonalúak. A legmagasabb nyugdíjakban azok részesülnek, akik már elérték, vagy megközelítették a nyugdíjkorhatárt, előrehozott nyugdíjjal, vagy korhatár szerinti öregségi nyugdíjjal lépnek a rendszerbe. Ők az öregségi nyugdíjasok legfiatalabb tagjai (6. ábra).

6. ábra. Az egyes születési évjáratok aránya az ellátás összege szerinti csoportokon belül, 2009 január

Forrás: ONYF (2009).

JÖVEDELMI SZEGÉNYSÉG A NYUGDÍJASOK KÖRÉBEN

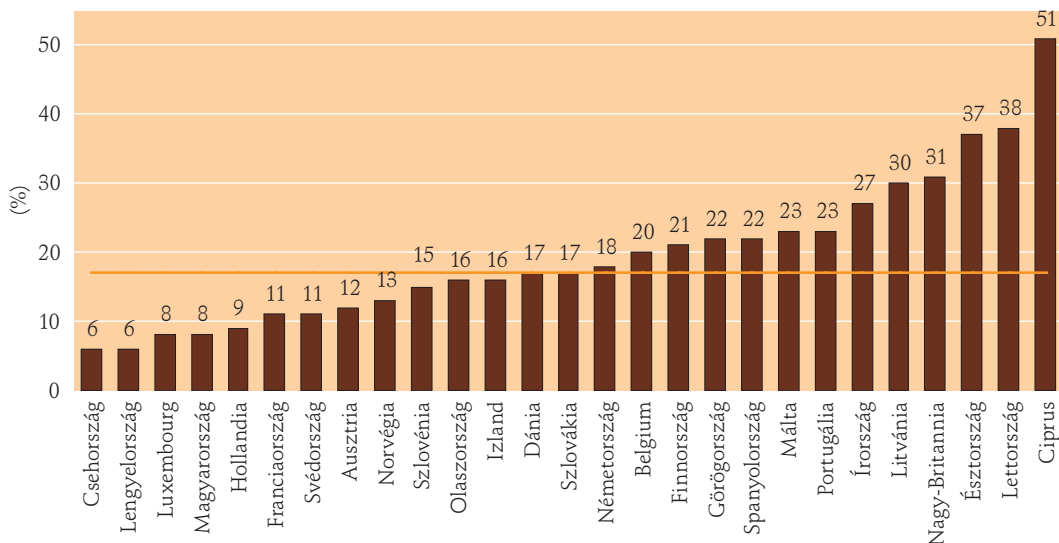
A nyugdíjrendszer fenntarthatósága mellett az is fontos társadalompolitikai cél, hogy minden nyugdíjas számára biztosítva legyen a megélhetés. A nyugdíjak keresetekhez viszonyított szintje Magyarországon az európai átlagtól magasabb, ám nem különbös, hogy ezen átlag érték mögött milyen egyenlőtlenségek húzódnak meg, illetve mennyien élnek a jövedelmi szegénységi küszöb alatt. A jövedelemegyenlőtlenségek és a nyugdíjasokra jellemző szegénységi ráta^F természetesen nem csupán a nyugdíjak nagyságától függ, hiszen a nyugdíjasok más jövedelemforrással is rendelkezhetnek, továbbá a velük együtt élők bevételei is hatnak az életszínvonalukra. A nemzetközi előírásoknak megfelelően az egyének jövedelmének megállapításakor figyelembe

vesszük azokat a bevételeket is, amelyeket a többi háztartástag kap, illetve azokat, amelyek nem egyénhez, hanem a háztartás egészéhez köthetők.

A magyar nyugdíjasok nemzetközi standardok¹ szerint számított szegénységi rátája alacsonyabb, mint a teljes népességé. 2006-ra vonatkozó számítások szerint a 18 éves és idősebb nyugdíjasoknak 8 százaléka élt jövedelmi szegénységben. Ez nem csak az országos átlagtól (10 százalék) marad el, hanem jóval alacsonyabb attól az értéktől is, ami az Unió tagországainak nyugdíjasait jellemzi. 2006-ban az EU 25 tagállamában átlagosan a nyugdíjasok 17 százaléka élt a szegénységi küszöb alatt (7. ábra).

¹ Az ekvivalens jövedelem^F medián értékének 60 százaléka

7. ábra. Szegénységi ráta a 18 éves és idősebb nyugdíjasok körében, 2006 (százalék)

Forrás: EUROSTAT, Pension indicators.

http://nui.epp.eurostat.ec.europa.eu/nui/show.do?dataset=ilc_pns6&lang=en

A NYUGDÍJBA VONULÁSSAL KAPCSOLATOS ATTITŰDÖK

A nyugdíjbavonulás időzítését számos tényező befolyásolja. A legtöbb ember számára a nyugdíjbavonulás időzítése a nyugdíjkorhatártól függ, hiszen az öregségi nyugdíjat az öregségi nyugdíjkorhatár elérésekor vagy előtte 1-2 évvel lehet leghamarabb igénybe venni. Ugyanakkor az életkori tényező mellett fontos szerepet játszik a megszerzett szolgálati idő hossza, mivel ettől függ, hogy valaki milyen nyugdíjra jogosult, és mekkora összegű ellátásban részesül majd. A szolgálati idő hossza pedig igazodik a munkaerőpiac állapotához, illetve ahhoz, mekkora esélye van valakinek minél hosszabb időt eltölteni a munka világában. A nyugdíjrendszerbe lépés időzítését befolyásolja továbbá, hogy a törvények milyen lehetőséget biztosítanak a nyugdíj melletti munkavállalásra. A nyugdíjrendszerbe való

belépés természetesen az egészségi állapot függvénye is. Azok, akiknek egészségi állapota oly mértékben megromlott, hogy kénytelenek felhagyni korábbi munkájukkal, szintén a nyugdíjrendszerbe lépnek. Ők a rokkantsági ellátásokat, a megváltozott munkaképességűek járadékát kapják. A nyugdíjak bizonyos típusait azok veszik igénybe, akik hozzátartozójukat elveszítették. Például az árszállás és az özvegyi nyugdíj tartozik ebbe a körbe.

A nyugdíjrendszerbe való belépés időzítése tehát kényszerek és választások eredményeként alakul.

A magyar társadalomban nagyon erős az idősebb korosztály a nyugdíjba vonulás iránti vágya, magas azoknak az aránya, akik szívük szerint mielőbb kilépnének a munka világából és nyugdíjba vonulnának. 2001-ben például a nyugdíjkorhatárnál legfeljebb 10 évvel fiatalabb, még nem nyugdíjas népesség körében 80 százalék, 2004-ben 70 százalék

volt azoknak az aránya, akik a reájuk vonatkozó hivatalos nyugdíjkorhatár előtt kívántak nyugdíjba menni (Monostori J., 2008).

A korai nyugdíjazást preferálók szándékát – megfogalmazásuk szerint – egyrészt a munka világával kapcsolatos ellenérzéseik, másrészt a nyugdíjas léttel kapcsolatos pozitív érzéseik motiválták. Az NKI *Életünk fordulópontjai* című demográfiai adatfelvétele e szándékok mögötti okok tekintetében megkülönböztette az egészségi állapottal kapcsolatos problémákat (fáradtság, az egészség megromlása) és a munkanélküliségtől való félelmet, a nyugdíjaslét vonzó oldalát tekintve pedig azt, hogy valaki a családjával szeretne több időt tölteni, illetve a nyugdíj mellett pénzt szeretne keresni, másfajta munkát kíván végezni.

A korhatár előtti nyugdíjazás szándéka mögött álló motivációk közül a legjellemzőbb a fáradtságra és az egészségi állapot megromlására való hivatkozás volt. A nyugdíjkorhatárnál legfeljebb 10 évvel fiatalabb – korai nyugdíjazást preferáló – nem nyugdíjas népességnek 43 százaléka hivatkozott erre, a nők valamivel nagyobb arányban, mint a férfiak. Hasonló mértékben jelölték az érintettek azt is, hogy családjukkal szeretnének foglalkozni, több szabadidőt szeretnének. Az ebbe a csoportba tartozó nőknek a háromnegyede, a férfiaknak a fele az unokákkal való foglalkozást is megjelölte. A munkanélküliségtől való félelem a vizsgált csoport 17 százalékánál játszott szerepet, míg az a törekvés, hogy a nyugdíjazás után másfajta munkát vállaljon valaki, 14 százalék jelölte (1. táblázat).

A korai nyugdíjazást preferálók különböző motivációi társadalmi csoportonként eltérő súllyal jelentek meg. A fizikai munkát végző alkalmazottaknál messze a legnagyobb jelentőséggel bírt a fáradtság, az egészségi állapot megromlása. A szellemi munkát végző alkalmazottakkal és a vállalkozókkal szemben az ő körükben volt a leg-

1. táblázat. A korai nyugdíjazás szándéka mögött álló okok, 2004 (a nyugdíjkorhatárnál legfeljebb 10 évvel fiatalabbak)

Okok	Az említések aránya (%)		
	Férfi	Nő	Összesen
1. Fáradtság, az egészség megromlása	39,3	45,6	43,1
2. Családjával szeretne foglalkozni, több szabadidőt szeretne	32,3	49,5	42,8
3. A munkanélküliségtől való félelem	18,0	17,1	17,4
4. Nyugdíj mellett pénzt szeretne keresni, másfajta munkát szeretne	18,1	11,0	13,8

Forrás: Monostori J. (2008).

nagyobb a munkanélküliségtől való félelem is. Ők ezért nem is gondoltak arra, hogy a nyugdíjba vonulás után folytatnák munkájukat, vagy más pénzkereseti formát találnának. Ezzel szemben a vállalkozó férfiaknak komoly alternatívát jelent a nyugdíj melletti további munkavállalás, 30 százalékuk indokolta a korai nyugdíjazás preferálását azzal, hogy a nyugdíj mellett munkát vállalnának. A szellemi munkát végző férfiak és nők fő megelőbbi nyugdíjba vonulásának fő motivációja az, több szabadidejük legyen, több időt tölthessenek együtt a családjukkal.

FOGALMAK

Ekvivalens jövedelem: Az egy főre jutó ekvivalens jövedelem mutató azt a célt szolgálja, hogy a különböző nagyságú háztartásokban élők jövedelem szükségletét összehasonlíthatóvá tegye. A fogyasztási egységeken alapuló számítás figyelembe veszi a méretgazdaságossági elvet: azonos háztartásban élő első személyt 1-es súllyal, a többi felnőttet 0,5-ös súllyal számítja, míg a (14 éves és fiatalabb) gyermekeket 0,3 súllyal. (Az EUROSTAT által kidolgozott és a nemzetközi kutatásokban alkalmazott ekvivalens skálát OECD2 skálának nevezzük.) Az ekvivalens jövedelmet úgy számítjuk ki, hogy első lépés-

ként összegezzük az adott háztartásra jellemző egyéni és háztartási szintű jövedelmeket, majd a teljes jövedelmet elosztjuk a háztartásban található fogyasztási egységek számával.

Hozzáértő nyugdíj: A túlélő hozzáértő számára járó rendszeres pénzbeli ellátás, amelyet az elhunyt nyugdíjas, vagy nyugdíjban nem részesülő, de nyugdíjjogosultságot szerzett személy jogán állapítanak meg.

Megváltozott munkaképességű dolgozók pénzbeli ellátásai: A 8/1983. (VI.29.) EüM-PM rendelet által szabályozott módon azoknak a megváltozott munkaképességű, munkahellyel nem rendelkező személyeknek nyújtott anyagi támogatás, akik életkorukra vagy szolgálati idejük tartalmára tekintettel nyugellátásra, időskorúak járadékára nem jogosultak, és a munkanélküliek ellátási rendszeréből kiszorultak. Formái: átmeneti járadék, rendszeres szociális járadék, egészségkárosodási járadék.

Rokkantsági nyugdíj: Az öregségi korhatárt a megállapítás időpontjában el nem érő, munkavégző képességét részben, vagy teljes egészében elvesztő, a törvény által előírt szolgálati idővel rendelkező rendszeres, teljes értékű munkavégzésre alkalmatlan személy részére biztosított ellátás. A rokkantsági ellátórendszer átalakításának, a munkaerőpiaci kiszakadás megakadályozásának, a rehabilitációs elemek erősítésének jegyében 2008-tól bevezették a rehabilitációs járadékot. Fejezetünkben ezzel az ellátással azért nem foglalkozunk, mert a fejezet által átélt időszakban ennek még nincsen számottevő jelentősége.

Szegénységi ráta: Azoknak az aránya, akik a jövedelmi szegénységi küszöbnél kevesebb jövedelemből élnek. A szegénységi küszöb az egyénekre jellemző *ekvivalens jövedelem* mediánértékének 60 százaléka.

HONLAPOK

www.demografia.hu – KSH Népeségtudományi Kutatóintézet

www.ksh.hu – Központi Statisztikai Hivatal

http://nyugdij.magyarorszagholnap.hu – dokumentumok, háttér tanulmányok a Nyugdíj Kerekasztal tevékenységéről

www.onyf.hu – Országos Nyugdíjbiztosítási Főigazgatóság

IRODALOM

AUGUSZTINOVICS M.–KÖLLŐ J. [2007]: „Munkapia-csi pálya és nyugdíj, 1970–2020”, *Közgazdasági Szemle*, 54. évf. június: 529–559.

BARABÁS Gy. [2007]: *Nyugdíjreform – az adórend-szer és az alacsony foglalkoztatottság csapdájában*. Portfolio: Budapest.

CSERES-GERGELY Zs. [2007]: Ösztönzési hatások a magyarországi nyugdíjrendszeren. In: Fazekas K. – Cseres-Gergely Zs. – Scharle Á. (szerk.): *Munkaerő-piaci tükrök* 2007. 103–115.

GÁBOS A.–GÁL R. I.–KÉZDI G. [2008]: Fertility ef-fects of the pension system and other inter-generational transfers. In: Gál, R. I. – Iwasaki, I. – Széman, Zs. (szerk.): *Assessing intergenerational transfers*. Akadémiai Kiadó: Budapest.

GÁL R. I. [2007]: *A nyugdíjrendszer elszigetelése a rövid távú politikai döntésekről*. (Kézirat) Készült az Ál-lamreform Bizottság megbízásából.

GÁL R. I. [2008]: A nyugdíjrendszer politikai kitett-sége. In: Kolosi T. – Tóth I. Gy. (szerk.): *Társadal-mi Riport* 2008. TÁRKI

GÁL R. I.–SIMONOVITS A. [2008]: *Fenntartható nyugdíj-rendszer*. <http://www.mta.hu/fileadmin/2008/11/11-nyugdij.pdf>

HAVRAN, D. [2008]: *Nyugdíjparadigmák az OECD-országokban*. Nemzetközi tanulmány a Nyug-díj- és Idősügyi Kerekasztal részére. http://nyugdij.magyarorszagholnap.hu/images/Paradigma_nemzetkozi_2008.pdf

KSH [2008]: *Nyugdíjasok, nyugdíjak 2008*. KSH: Bu-dapest

MONOSTORI J. [2007]: „A korai nyugdíjazás jelen-sége és annak társadalmi meghatározottsága”, *Demográfia*, 50. évf. 2–3: 220–251.

MONOSTORI J. [2008]: *Korai nyugdíjba vonulás. Okok és következmények*. KSH NKI Műhelytanulmányok 7, Budapest.

MONOSTORI J. [2009]: A korhatár előtti nyugdíjba vonulás nemek szerinti különbségei. In: Nagy I. – Pongrácz Tné (szerk.): *Szerepváltozások: Jelentés a nők és a férfiak helyzetéről 2009*. TÁRKI–Szociá-lis és Munkaügyi Minisztérium, Budapest

ONYF [2009]: *Az Országos Nyugdíjbiztosítási Főigaz-gatóság statisztikai zsebkönyve*. ONYF: Budapest.

SIMONOVITS A. [2007]: *A rugalmas nyugdíjkorhatár*. MEH–MTA: Budapest.

SIMONOVITS A. [2008]: „Keresetbevallás és nyugdíj. Egy elemi modell”, *Közgazdasági Szemle* 55: 427–440.

ONYF (2009) Statisztikai évkönyve.